

N:o 5.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund den 30 december 1880; gifven Stockholms slott den 30 december 1898.

Under åberopande af bilagda i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll vill Kongl. Maj:t härmed, jemlikt § 87 regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund den 30 december 1880.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

L. Annerstedt.

Förslag

till

Lag

angående ändring i vissa delar af förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund den 30 december 1880.

Härigenom förordnas, att 7, 8, 9, 10 och 24 §§ i förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund den 30 december 1880 skola erhålla följande ändrade lydelse:

7 §.

Allmän farled må ej genom dambyggnad stängas; ej heller må eljest i eller vid allmän farled byggnad göras eller åtgärd vidtagas, hvarigenom samfärdseln hindras eller leden kan försämras. I allmän flottled må ej så byggas, att flottningen hindras.

Der kungsådra af ålder varit, skall den fortfarande lemnas öppen för allmän samfärdsel, för flottning och för fiskens gång eller annat allmänt ändamål, så ock till bevarande af enskild rätt, som af ådran är beroende. Kungsådra skall, så framt den ej är annorledes bestämd, anses framgå i djupaste vattnet och beräknas till en tredjedel af vattendragets bredd vid vanligast förekommande lågt vattenstånd.

8 §.

För tillgodogörande af vattenfall eller fors må, utan hinder af hvad i 7 § är stadgadt, i kungsådra byggas; dock ej annorledes än enligt 2, 3, 5 och 6 §§ är medgifvet, ej heller utan att Konungen dertill lemnat tillstånd.

9 §.

Twist, huruvida led eller ådra, hvarom i 7 § förmäles, finnes i vattendrag, så ock om ledens eller ådrans rätta läge och bredd ankomme på domstols pröfning.

10 §.

Vill någon för vattenverk göra ny eller förändra äldre dam, göre anmälan derom hos domaren med uppgift å vattendraget och den fastighet, å hvars grund byggnaden skall göras, samt socken och härad, hvartill fastigheten hör. Domaren begäre hos Konungens befallningshafvande förordnande för lämplig person att i afseende å företaget bevaka talan, till betryggande af det allmännas rätt, och förfare i öfrigt på sätt i 19 och 20 §§ stadgas angående utsättande af syn på stället, kungörelse om tiden för häradsrättens sammanträde samt tillkallande af sakkunnig man för afvägning eller annan undersökning af vattendrag med dess af- och tillopp, ofvan eller nedan.

Efter det saken sålunda vunnit nödig utredning med alla tillhörande omständigheter, bestämme rätten, om och under hvilka vilkor byggnaden må inrättas, så att annan i sin rätt deraf ej må förnäras, huruvida och till hvad storlek damlucka bör anbringas, vid hvilka tider den skall hållas öppen, och huru vattenmärke till utvisande af lofliga vattenhöjden bör på vattenverksegarens bekostnad inhuggas i berg, jordfast sten eller annat fast föremål, med hvad öfrigt må finnas nödigt föreskrifva. Är fråga om att för tillgodogörande af vattenfall eller fors göra ny eller förändra äldre dam i kungsådra, skall rätten, innan slutligt utlåtande meddelas, hänvisa den, som dammen göra eller förändra vill, att söka Konungens tillstånd till företaget.

24 §.

Hvad i 7 och 16 §§ sägs om vattenbyggnad skall i tillämpliga delar lända till efterrättelse jemväl i fråga om fiskebyggnad. Ej må i något fall sådan byggnad inrättas i kungsådra.

Angående fiskebyggnad, som kan förorsaka uppdämning, gälle och hvad i 10 § sägs om vattenverk samt i 6, 21 och 22 §§ om vattenbyggnad i allmänhet.

Om fiskerättighet och hushållning med fiskevatten är särskildt stadgad.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1900.

*Utdrag ur protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 3 december 1897*

i närvaro af:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve DOUGLAS,
Statsråden: herr friherre ÅKERHJELM,
 WIKBLAD,
 GILLJAM,
 friherre RAPPE,
 CHRISTERSON,
 ANNESTEDT,
 VON KRUSENSTJERNA,
 greve WACHTMEISTER.

Efter gemensam beredning med chefen för civildepartementet anförde i underdånighet chefen för justitiedepartementet statsrådet Annerstedt:

»I underdånig skrifvelse den 13 maj 1896 har Riksdagen, med anledning af enskilde motionärers framställningar, anhållit, dels att Eders Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring uti gällande förordning om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund, att uttrycklig bestämmelse meddelades, huru förfaras skall, då fråga om att för vattenverk göra ny eller förändra äldre dam anses beröra rättsegande utom den underrätts domvärjo, der den

fastighet är belägen, å hvars grund byggnaden skall göras, *dels ock* att Eders Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida strandegare borde tillåtas att i vidsträcktare mån än nu vore medgifvet tillgodogöra sig vattenkraften i landets forsar och vattenfall, der sådant kunde ske utan skada för fiske, flott- eller farled eller för någon, som ofvan eller nedan egde jord, vattenverk eller annan egendom, samt, om så ansåges vara förhållandet, för Riksdagen framlägga förslag till ändrade lagbestämmelser härutinnan.

Den af Riksdagen gjorda framställningen i fråga om meddelande af uttrycklig bestämmelse, till hvilken domstols upptagande ett vattenrättsmål i visst fall rätteligen hörer, är utan tvifvel beaktansvärd. Erkännas måste nemligen, att gällande lag i detta hänseende är ofullständig, hvilken brist stundom kan medföra kännbara olägenheter. Emellertid torde det näppeligen låta sig göra att på ett fullt tillfredsställande sätt bestämma underrätternas inbördes behörighet i vattenrättsmål utan att samtidigt underkasta föreskrifterna i 10 kap. rättegångsbalken och dermed sammanhängande lagbud en genomgående omarbetning. En sådan omarbetning, hvilken i allt fall är behöflig och icke länge kan undanskjutas, torde inom kort blifva föremål för lagbyråns verksamhet. Vid sådant förhållande behagade Eders Kongl. Maj:t finna Riksdagens framställning i denna del för närvarande endast böra föranleda, att densamma förklaras skola komma under öfvervägande vid förestående revision af 10 kap. rättegångsbalken.

Öfver Riksdagens omförmälda skrifvelse i hvad den afsåge rätt för jordegare att i vidsträcktare mån än hittills vore medgifvet tillgodogöra sig vattenkraften i forsar och vattenfall täcktes Eders Kongl. Maj:t genom nådig remiss den 27 juni 1896 anbefalla kommerskollegium att inkomma med underdånigt utlåtande, och skulle kollegium dervid tillika afgifva yttrande med anledning af särskilda, i liknande syfte gjorda underdåniga framställningar af jernkontoret, jernverksföreningen och tekniska samfundet i Göteborg. Sedan det sålunda infortrade underdåniga utlåtandet inkommit, behagade Eders Kongl. Maj:t den 19 nästlidne november bemyndiga mig att tillkalla vissa, med hithörande förhållanden inom olika verksamhetsområden förtrogna personer för att inom justitiedepartementet biträda vid förberedande behandling af frågan. Dessa sakkunniga personer hafva numera sammanträdt i justitiedepartementet och dervid, med ledning af ett på förhand till dem utdeladt utkast, utlåtit sig öfver grunderna för den ifrågasatta lagändringen.)»

Efter att hafva redogjort för nämnda handlingars innehåll och hvad i

öfrigt i denna del af ärendet förekommit, yttrade föredragande departementschefen vidare:

»Den begärda utsträckningen af rätten för strandegare att tillgodogöra sig vattenkraften i forsar och vattenfall afser hufvudsakligen ändring i nu gällande föreskrifter om kungsådra. Grundregeln i fråga om kungsådra återfinnes i 8 § af förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund den 30 december 1880 och innehåller, dels att, der kungsådra af ålder varit, den fortfarande skall hållas öppen för allmänt behof och till bevarande af enskild rätt, dels att kungsådra i allmänhet skall anses framgå i djupaste vattnet och beräknas till en tredjedel af vattendragets bredd vid vanligast förekommande lågt vattenstånd. Uppenbart är, att en föreskrift om öppenställande i det djupaste vattnet af en tredjedel af vattendragets bredd, med afseende å de vattendrag, der kungsådra finnes, kan föranleda en väsentlig inskränkning i möjligheten att tillgodogöra vattenkraften. Denna inskränkning måste anses så mycket mera afsevärd, som i följd af den senare tidens framsteg på det industriella området vattenkraften erhållit ett betydligt ökad värde. Det torde därför finnas all anledning att, på sätt i de gjorda framställningarne blifvit hemställt och i kommerskollegii utlåtande med styrka förordats, söka, i den mån det kan ske utan men för det allmänna och utan kränkning af enskild rätt, undanrödja ifrågakvarande hinder emot vattenkraftens fullständiga tillgodogörande.

Att för detta ändamål upphäfva eller ändra gällande föreskrifter derom, i hvilka vattendrag kungsådra skall finnas och huru den skall beräknas, torde emellertid icke kunna anses tillrådigt. En sådan åtgärd skulle nemligen nödvändigt medföra betänkliga vådor för välgrundade intressen. Den lämpligaste utvägen synes fast hellre vara den, att regeln om kungsådras öppenställande i de vattendrag, der den nu finnes, och till nu föreskrifvet omfång fortfarande bibehålles, och att från denna regel medgifvas undantag endast sedan det i hvarje särskildt fall utrönt, att det ifrågasatta tillgodogörandet af vattenkraften icke är af beskaffenhet att vare sig kränka enskild rätt eller förnärma det allmännas intresse. En sådan anordning förordas i Riksdagens skrifvelse liksom af jernkontoret och jernverksföreningen, tillstyrkes af kommerskollegium samt har af ofvannämnda sakkunniga personer utan meningsskiljaktighet funnits tillfredsställande såväl från jordbrukets och fiskets som från industriens synpunkt.

Pröfningen deraf, om byggande i kungsådra skulle lända till intrång i enskild rätt för någon, som jemnsides, ofvan eller nedan har

egendom, och huruvida detsamma alltså enligt de i 2 och 6 §§ af vattenrättsförordningen uttalade grundsatser är stridande mot lag, bör uppenbarligen, på sätt i fråga om byggande af ny eller förändrande af äldre dam finnes i 10 § af samma förordning föreskrifvet, tillkomma domstol. För fullständigt betryggande af enskild rätt, som kan bero af kungsådras öppenållande, torde vara nödigt att meddela den särskilda föreskrift, att inrättande eller förändrande af byggnad i kungsådra skall föregås af undersökning vid domstol äfven om byggnaden icke kan anses såsom dambyggnad. I samma syftning synes äfven önskvärdt att genom jemkning i lydelsen af 21 § förtydliga, att den, som kan förfördelas genom en utan föreskrifvet tillstånd verkställd eller påbörjad vattenbyggnad, eger påkalla exekutiv myndighets biträde.

Medan sålunda i fråga om enskild rätt, som af kungsådra är beroende, de i allmänhet gällande bestämmelserna om tillgodogörande af vattnet måste anses vara i hufvudsak tillfredsställande, är förhållandet ett annat med afseende å det allmännas intresse, när detta skulle kunna genom byggande i kungsådran förnärmas. Dels är det nödvändigt, att skilda allmänna intressen omsorgsfullt afvägas emot hvarandra, när det gäller att afgöra, till hvilket eller hvilka af dem man vid bedömande af frågan om utvidgning af rätten att tillgodogöra vattenkraften företrädesvis bör taga hänsyn. Dels sträcker sig det allmännas intresse utöfver den närvarande tiden och omfattar äfven tillgodoseendet af följande generationers bästa. Här af torde framgå, att frågan, huruvida det allmännas intresse bör lägga hinder i vägen för ifrågasatt byggande i kungsådra, icke lämpligen kan göras till föremål för domstols afgörande, utan måste af administrativ myndighet pröfvas. Denna pröfning lär på grund af dess omfattande och magtpåliggande beskaffenhet böra förbehållas Eders Kongl. Maj:t och ej öfverlemnas åt någon underordnad myndighet. Om byggnad i kungsådra inrättas utan det sålunda föreskrifna tillstånd, kommer tydligen den nyss omtalade 21 § i vattenrättsförordningen att ega tillämpning.

Närmare föreskrifter om vilkoren och formerna för erhållande af tillstånd från det allmännas sida böra uppenbarligen, i den omfattning sådana finnas vara af behovet påkallade, i administrativ väg meddelas. I detta sammanhang torde emellertid tillåtas mig att antyda de grunder, hvar på dessa föreskrifter synas böra hvila.

Efter det domstol genom lagakraftegende beslut förklarar det tillämnade företaget icke möta hinder af enskild rätt, eger den, som vill från det allmännas sida erhålla tillstånd dertill, hos Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande inlemna sin till Eders Kongl. Maj:t ställda ansökan

om sådant tillstånd. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande har derpå att verkställa nödig utredning i frågan och till Eders Kongl. Maj:t insända ansökningen tillika med eget på denna utredning grundadt utlåtande. I utlåtandet behandlas företagens inverkan på samfärdsel, flottning och fiske, i hvilka hänseenden upplysning bör meddelas, dels huruvida allmän samfärdsel eller flottning i vattendraget eger rum eller kan väntas framdeles ifrågakomma och huruvida den i sådant fall skulle genom företaget hindras eller i afsevärd mån försvåras, dels huruvida fiskerinäring af större betydelse, särskildt laxfiske, skulle komma att genom företaget lida väsentligt förfång. Bland öfriga allmänna intressen, som kunna vara beroende af kungsådrens öppenhållande, är ett af den framstående vikt, att detsamma synes böra under alla förhållanden särskildt uppmärksammas. Jag syftar härvid på jordbruksnäringens intresse, att tjenlig lägenhet till vattenafledning för jords torrläggning ej försämras. I de fall, då en vattenbyggnad i kungsådra skulle lägga hinder i vägen för ett torrläggningsföretag af större betydelse, synes, äfven om ett sådant företag icke kan antagas komma till stånd inom den närmaste tiden, tillstånd till vattenbyggnadens inrättande böra vägras. På grund häraf bör hos Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande utredning alltid ske jemväl derom, huruvida torrläggningsföretag af större omfattning, hvilket vare sig omedelbart eller framdeles kan ifrågakomma, skulle genom den tilltänkta byggnaden omöjliggöras eller i afsevärd mån försvåras. Sedan ansökningen till Eders Kongl. Maj:t inkommit, lærer det slutligen vara lämpligt, att de centrala myndigheter, hvilka representera den speciella sakkunskapen med afseende å jordbruk och fiske samt i hithörande tekniska frågor, anbefallas att i ärendet sig yttra, och att sålunda, innan detsamma af Eders Kongl. Maj:t afgöres, den fullständigaste och allsidigaste utredning åstadkommes.

I enlighet med det af mig beträffande den ifrågaställda lagändringen anförda har jag låtit upprätta förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund den 30 december 1880, i hvilket förslag, till förekommande af möjlig misstyding, jemväl upptagits ett, emot 14 § i lagen om rätt till fiske den 27 juni 1896 svarande, uttryckligt förbud att i något fall inrätta fiskebyggnad i kungsådra.»

Sedan föredragande departementschefen härefter uppläst omfördälda lagförslag, af den lydelse bilaga litt. C. vid detta protokoll utvisar, hemställde han i underdånighet, att högsta domstolens utlåtande öfver detta förslag måtte, för det ändamål § 87 regeringsformen omfördälar, genom note ur protokollet inhämtas.

Hvad föredragande departementschefen anført och hemstält behagade, på tillstyrkan af statsrådets öfrige ledamöter, Hans Maj:t Konungen gilla och bifalla.

Ex protocollo
Aug. von Hartmansdorff.

Bilaga litt. C.

Förslag

till

Lag

angående ändring i vissa delar af förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund den 30 december 1880.

Härigenom förordnas, att 7, 8, 9, 10, 21 och 24 §§ i förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund den 30 december 1880 skola erhålla följande ändrade lydelse:

7 §.

Allmän farled må ej genom dambyggnad stängas; ej heller må eljest i eller vid allmän farled byggnad göras eller åtgärd vidtagas, hvarigenom samfärdseln hindras eller leden kan försämrans. I allmän flottled må ej så byggas, att flottningen hindras.

Der kungsådra af ålder varit, skall den fortfarande lemnas öppen för allmän samfärdsel, för flottning och för fiskens gång eller annat allmänt ändamål, så ock till bevarande af enskild rätt, som af ådran är beroende. Kungsådra skall, så framt den ej är annorledes bestämd, anses framgå i djupaste vattnet och beräknas till en tredjedel af vattendragets bredd vid vanligast förekommande lågt vattenstånd.

8 §.

För tillgodogörande af vattenfall eller fors må, utan hinder af hvad i 7 § är stadgadt, i kungsådra byggas; dock ej annorledes än enligt 2 och 6 §§ är medgifvet, ej heller utan att Konungen dertill lemnat tillstånd.

9 §.

Twist, huruvida led eller ådra, hvarom i 7 § förmäles, finnes i vattendrag, så ock om ledens eller ådrans rätta läge och bredd ankomme på domstols pröfning.

10 §.

Vill någon för vattenverk göra ny eller förändra äldre dam, göre anmälan derom hos domaren med uppgift å vattendraget och den fastighet, å hvars grund byggnaden skall göras, samt socken och härad, hvartill fastigheten hörer. Domaren begäre hos Konungens befallningshafvande förordnande för lämplig person att i afseende å företaget bevaka talan, till betryggande af det allmännas rätt, och förfare i öfrigt på sätt i 19 och 20 §§ stadgas angående utsättande af syn på stället, kungörelse om tiden för häradsrättens sammanträde samt tillkallande af sakkunnig man för afvägning eller annan undersökning af vattendrag med dess af- och tillopp, ofvan eller nedan.

Efter det frågan sålunda vunnit nödig utredning med alla tillhörande omständigheter, bestämme rätten, om och under hvilka vilkor byggnaden må inrättas, så att annan i sin rätt deraf ej må förnärmas, huruvida och till hvad storlek damlucka bör anbringas, vid hvilka tider den skall hållas öppen, och huru vattenmärke till utvisande af lofliga vattenhöjden bör på vattenverksegarens bekostnad inhuggas i berg, jordfast sten eller annat fast föremål, med hvad öfrigt må finnas nödigt föreskrifva.

Hvad i denna § är stadgadt gälle i tillämpliga delar jemväl der någon vill i kungsådra göra eller förändra annan byggnad än dam för vattenverk.

21 §.

Har någon utan tillstånd, der sådant är föreskrifvet, eller eljest olagligen i vattendrag byggt eller dämning gjort, ege öfverexekutor att, till rättelse i hvad olagligen skett, handräckning gifva, när skäl dertill äro; och vare derom gällande enahanda bestämmelser, som för det i 157 § utsökningslagen afsedda fall äro stadgade.

Visar någon sannolika skäl att påbörjad byggnad är emot lag stridande och kan lända honom till men, ege ock öfverexekutor byggnadens fortsättande förbjuda, intill dess tvisten blifvit i laga ordning pröfvad.

Hvad här är sagdt om byggnad i vattendrag, gälle ock om vattens bortledande eller annan åtgärd till vattendrags förändring.

24 §.

Hvad i 7 och 16 §§ sägs om vattenbyggnad skall i tillämpliga delar lända till efterrättelse jemväl i fråga om fiskebyggnad. Ej må i något fall sådan byggnad inrättas i kungsådra.

Angående fiskebyggnad, som kan förorsaka uppdämning, gälle ock hvad i 10 § sägs om vattenverk samt i 6, 21 och 22 §§ om vattenbyggnad i allmänhet.

Om fiskerättighet och hushållning med fiskevatten är särskildt stadgadt.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari...

*Utdrag af protokollet öfver ett lagärende, hållet uti Kongl. Maj:ts
högsta domstol måndagen den 23 maj 1898.*

Andra rummet.

Närvarande:

Justitieråden: AHLGREN,
NORBERG,
LINDBÄCK,
HELLSTRÖM,
BILLING,
BOHMAN.

Sedan, jemlikt högsta domstolens beslut den 1 sistlidne februari, handlingarna rörande till högsta domstolen för afgifvande af utlå-tande öfverlemnadt förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund den 30 december 1880 emellan högsta domstolens ofvanbemälde ledamöter cirkulerat, så företogs nu detta ärende till slutlig behandling; varande berörda förslag bilagdt detta protokoll.

Vid granskningen af ifrågavarande lagförslag afgåfvos inom högsta domstolen yttranden i enlighet med hvad här nedan upptages.

§§ 7 och 8.

Justitierådet *Billing*, med hvilken justitierådet *Norberg* instämde, yttrade:

»För byggande i kungsådra skulle enligt förslaget erfordras dels Konungens tillstånd, dels ock af domstolen, efter föregången under-

sökning, lemnadt medgifvande som i 10 § sägs. En dylik, dubbel pröfning kan måhända icke undvaras och saknar för öfrigt icke motstycke i redan gällande lag (jfr t. ex. kungörelsen angående vissa vilkor för tillstånd från det allmännas sida till vattenafledning m. m. den 31 december 1879). Angeläget är emellertid att hela förfarandet så ordnas, att, å ena sidan, onödig kostnad och omgång besparas sökanden, och, å den andra, ej någon motsägelse uppkommer mellan de bestämmelser, som af de skilda pröfvande myndigheterna meddelas. I båda dessa hänseenden lemnar föreliggande förslag, efter min uppfattning, rum för vissa anmärkningar. Enligt departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet skulle nemligen ansökningen om Konungens tillstånd göras och således Konungens pröfning ske först efter det domstol genom laga kraft egande beslut förklarar det tillämnade företaget icke möta hinder af enskild rätt. Härvid må dock erinras, att domstolen icke får inskränka sig till ett dylikt principiellt uttalande, utan tillika har att bestämma, under hvilka vilkor byggnaden må inrättas.

I följd häraf meddelar ock domstolen noggranna, till skyddande af andras rätt afsedda föreskrifter, såsom om vattenmärke, antalet damluckor samt dessas storlek och tiden för deras öppenållande m. m. Nu låter det sig väl tänka, att vid den af Konungen ur andra synpunkter verkställda pröfning bestämmelser kunna finnas erforderliga, hvilka icke öfverensstämma eller ens låta sig förena med dem, som af domstolen föreskrifvits. I sådan händelse lär, så vidt jag kan finna, annan utväg till frågans lösning ej stå öppen, än att ärendet ånyo anmäles hos domstolen till förnyad pröfning med iakttagande af de utaf Konungen föreskrifna vilkor. Att häraf vållas ytterligare tidsutdrägt och en kännbar ökning af de i allt fall betydande kostnaderna för den dubbla undersökningen ligger i öppen dag. Men ej nog härmed. Af domstol enligt 10 § meddeladt, laga kraft egande beslut är afsedt att definitivt ordna rättsförhållandena mellan vattenverksegaren å ena och andra rättsägare å andra sidan, så att från de senares sida rättsanspråk ej kunna med framgång väckas mot den förre, derest han stält sig domstolens föreskrifter till efterrättelse. Funne nu domstolen sig i här angifna fall nödsakad att i en eller annan del ändra sina förut meddelade bestämmelser, skulle häraf möjligen kunna framkallas en betänkelig osäkerhet i fråga om de enskilde intressenternas inbördes rättsställning; och i hvarje fall kunna svårigheter uppkomma derigenom, att under den förra handläggningen gjorda medgifvanden och utfästelser näppeligen vidare äro bindande, då ärendet till ny behandling förekommer.

På grund af hvad nu anförts anser jag det vara synnerligen

önskvärdt, att förfarandet må blifva så ordnad, att Konungens tillstånd inhemtas innan domstolspröfningen eger rum. Detta syftemål skulle måhända lämpligen kunna vinnas genom stadganden af innehåll: att ärendet först skall anhängiggöras hos domstolen, som har att företaga den i 10 § föreskrifna undersökning och i öfrigt egna detsamma all den handläggning, som bör föregå utslags meddelande; att ärendet, sedan det vid domstolen bragts till denna punkt, förklaras hvilande i afbidan på Konungens beslut; och att, efter det sådant beslut erhållits, ärendet ånyo vid domstolen upptages för att slutligen pröfvas. Med en sådan anordning skulle här ofvan anmärkta olägenheter vara i hufvudsaklig mån undanröjda, men Konungen ändock vid sin pröfning hafva ledning af den vid domstolen företagna undersökningen.»

Justitierådet *Bohman* utlät sig: »Den föreslagna 8:de §, som innefattar medgifvande att för tillgodogörande af vattenfall eller fors bygga i kungsådra, stadgar tillika, att sådant byggande dock ej må ske annorledes än enligt 2 och 6 §§ är medgifvet. Detta sistnämnda stadgande torde med hänsyn till den affattning förevarande § i öfrigt erhållit ej vara erforderligt. Skulle emellertid beträffande byggande i kungsådra hänvisning till de i allmänhet gällande bestämmelserna om vattenbyggnad anses behöflig, torde denna hänvisning böra erhålla en vidsträcktare omfattning, på det att stadgandet ej må gifva anledning till den origtiga uppfattning att inga andra allmänna bestämmelser i 1880 års förordning än 2 och 6 §§ skola ega tillämpning i fråga om byggande i kungsådra.

I öfrigt instämmer jag med justitierådet *Billing*.»

Justitierådet *Hellström* anförde: »Då den enligt 8 § åt Konungen förbehållna pröfningsrätt skall, såsom departementschefen i sitt yttrande till statsrådsprotokollet förklarar, afse att få utrönt, huruvida det allmännas intresse bör lägga hinder i vägen för ifrågasatt byggande i kungsådra, samt Konungens tillstånd till företaget följaktligen skall innefatta allenast ett förklarande att hinder från det allmännas sida ej mot företaget möter, men den sålunda afsedda begränsningen af Konungens pröfningsrätt icke finnes i förslaget uttryckt, hemställer jag, att 8 § måtte i sådant hänseende förtydligas.

I öfrigt instämmer jag uti hvad justitierådet *Billing* yttrat rörande önskvärdheten deraf, att vid ansökning om byggande i kungsådra proceduren måtte så ordnas, att Konungens tillstånd blefve inhemtadt innan den slutliga pröfningen hos domstol egde rum.»

Justitierådet *Lindbäck* afgaf följande yttrande:

»Jag förenar mig i justitierådet Hellströms hemställan, att 8 § måtte i det af honom angifna hänseende förtydligas.

Det synes, förnämligast af praktiska skäl, vara lämpligt, att den, som vill bygga i kungsådra, i främsta rummet begär Konungens tillstånd dertill, så att först sedan dylikt tillstånd utverkats undersökning och pröfning af domstol, om och under hvilka vilkor företaget kan utan förnärmade af enskild rätt tillstädjas, må ega rum. Ett motsatt förfarande skulle nemligen, i händelse Konungen funne något allmänt intresse lägga hinder i vägen för tillstånds meddelande, komma att, särdeles då, såsom oftast torde blifva fallet, företaget vid domstolen bestredes eller derstädes eljest yppades tvist rörande byggnadens inrättande och denna tvist först efter en måhända flerårig genom alla instanser förd rättegång blifvit till sökandens förmån afgjord, ådraga honom betydliga, utan nytta förspilda kostnader, vida öfverstigande dem, han kan få vidkännas till följd af ansökan hos Konungen om tillstånd till byggnaden. Vidare torde beslut i anledning af sådan ansökning kunna i regel meddelas inom väsentligen kortare tid än som erfordrades för slutliga afdömandet af ofvan omförmälda tvist, i följd hvaraf jemväl onödig tidsutdrägt med afgörandet af frågan, huruvida byggnadsföretaget finge komma till stånd eller icke, skulle kunna undvikas, derest den administrativa pröfningen föreginge den judiciella. Oafsedt dessa skäl förefaller dessutom ur principiell synpunkt ganska betänkligt, att verkan af domstols i tvistemål gifna laga kraft egande beslut göres beroende af administrativa förfoganden. I betraktande här af och då enahanda förfaringssätt som det af mig nu förordade är för hufvudsakligen likartadt fall, eller vinnande af rätt att i och för odlingsföretag sänka eller uttappa sjö, sedan längre tid tillbaka föreskrifvet, utan att, mig veterligen, några olägenheter deraf försports, tillstyrker jag, att 8 § måtte omredigeras till utmärkande deraf, att tillstånd till byggnadsföretag af ifrågavarande beskaffenhet skall vara från det allmännas sida meddeladt, innan frågan om företagets verkställande göres hos domaren anhängig.»

Justitierådet *Ahlgren* var ense med justitierådet *Lindbäck*.

§ 10.

Justitierådet *Billing*, med hvilken justitieråden *Norberg*, *Hellström* och *Bohman* instämde, yttrade:

»Med hänsyn till innehållet i 13 § torde det föreslagna sista stycket af 10 § kunna anses öfverflödigt, hvadan och då dess affattning kan föranleda missförstånd, jag hemställer, att detsamma må utgå.»

§ 21.

Justitierådet *Billing*, med hvilken *högsta domstolens öfrige ledamöter* förenade sig, anförde:

»Då enligt den föreslagna lydelsen af 8 § byggnad, som utan Konungens tillstånd inrättats i kungsådra, otvifvelaktigt är att betrakta såsom olagligen tillkommen, lärer den ifrågasatta ändringen af 21 § 1 mom. icke påkallas af hvad förslaget i öfrigt innehåller. Ej heller är affattningen sådan, att derigenom undanrödjes den tvekan, som någon gång yppats, huruvida stadgandet i 10 § är att uppfatta såsom obligatoriskt, så att vattenverk, som efter det författningen trädt i kraft uppförts utan föregången undersökning, redan på denna grund skall anses hafva olagligen tillkommit. Vid sådant förhållande och då det i förslaget använda uttryckssätt möjligen kunde föranleda en retroaktiv tillämpning i fråga om byggnad, som förelagens tillkomst blifvit efter domstolsundersökning, men utan Konungens tillstånd, uppförd i vattendrag, der kungsådra, enligt hvad sedermera utrönts, framgår, tillstyrker jag, att 1 mom. af 21 § lemnas oförändradt. Den i 2 mom. af samma § vidtagna jemkning står synbarligen i nära samband med ändringen af 1 mom. och lärer, derest detta bibehålles vid sin nuvarande lydelse, vara helt och hållet öfverflödigt och dessutom lätteligen missledande.»

Ex protocollo
Erik Ölander.

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 30 december 1898*

i närvaro af:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve DOUGLAS,
Statsråden: herr friherre ÅKERHJELM,
 WIKBLAD,
 friherre RAPPE,
 ANERSTEDT,
 VON KRUSENSTJERNA,
 CLAËSON,
 DYRSSEN,
Justitieråden: CARLSON,
 WESTRING.

Efter gemensam beredning med chefen för civildepartementet anmälde chefen för justitiedepartementet statsrådet Annerstedt i underdånighet:

Högsta domstolens genom note ur protokollet öfver justitiedepartementsärenden för den 3 december 1897 inhemtade utlåtande öfver det vid samma protokoll fogade förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund den 30 december 1880.

Efter att hafva redogjort för utlåtandets innehåll anförde föredragande departementschefen:

»Högsta domstolens samtliga i lagförslagets granskning deltagande ledamöter hafva uttalat betänkligheter mot den i förslaget förutsatta anordning, att tillstånd af Konungen skall sökas först sedan domstol genom laga kraft egande beslut afgjort, om och under hvilka vilkor byggnaden må inrättas, så att enskild rätt ej deraf förnärmas. På

grund häraf och med anslutning till hvad af åtskilliga ledamöter inom högsta domstolen blifvit förordadt torde böra i 10 § intagas en uttrycklig föreskrift, att, sedan undersökning i vanlig ordning hållits, domstolen skall, innan slutligt utlåtande meddelas, hänvisa den, som vill bygga i kungsådra, att söka Konungens tillstånd till företaget.

Vidare torde de inom högsta domstolen framställda erinringar föranleda att i 8 § uttrycklig hänvisning meddelas jemväl till 3 och 5 §§, äfvensom att det i den föreslagna 10 § upptagna tillägg om annan byggnad än dam för vattenverk uteslutes och 21 § lemnas oförändrad i sin nu gällande lydelse.

Vid det tillfälle, då ifrågavarande förslag remitterades till högsta domstolen, tilläts det mig att redogöra för de grunder, i enlighet hvarmed närmare föreskrifter om vilkoren för erhållande af tillstånd från det allmännas sida syntes böra i administrativ väg meddelas. De nu förordade jemkningarna i lagförslaget förutsätta uppenbarligen icke annan förändring i dessa grunder, än att Eders Kongl. Maj:ts tillstånd skall sökas efter det domstol verkställt undersökning, huruvida enskild rätt skulle genom företaget förnärmas, och hänvisat sökanden att utverka tillstånd från det allmännas sida.»

Sedan föredraganden härefter uppläst det i enlighet med hvad af honom blifvit förordadt jemkade lagförslaget, hemställde han i underdånighet, att detta förslag måtte, jemlikt § 87 regeringsformen, genom nådig proposition för Riksdagen till antagande framläggas.

Med bifall till denna af statsrådets öfrige ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder förordna, att till riksdagen skulle aflåtas nådig proposition af den lydelse bilagan litt. C vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo
Aug. von Hartmansdorff.